«AUDİTOR XİDMƏTİNİN AKTUAL PROBLEMLƏRİ» MÖVZUSUNDA KEÇİRİLMİŞ SORĞUNUN NƏTİCƏLƏRİ BARƏDƏ İCMAL

Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatası sədrinin 2013-cü il 17 oktyabr tarixli 1/15 saylı sərəncamına uyğun olaraq, Auditorlar Palatasının əməkdaşları və Azərbaycan Universitetinin tələbələrindən ibarət yaradılmış 8 yarımqrupdan ibarət olan 34 nəfər işçi qrupu tərəfindən 2013-ci ilin 21 oktyabr-18 noyabr tarixlərində «Auditor xidmətinin aktual problemləri» mövzusunda sosioloji sorğu keçirilmişdir.

İşçi qrupu tərəfindən sorğunun təşkilinin və keçirilməsinin nəzəri və praktik əsaslığını təmin etmək məqsədilə plan-proqram hazırlanmış və ona uyğun həyata keçirilmişdir.

Keçirilmiş sorğuda 8 yarımqrupdan ibarət olan 33 nəfərlik işçi qrupu iştirak etmişdir. Sorğuda praktik baxımdan nəzərdə tutulmuş 265 respondentdən 245-i, yəni 92,5%-i tam iştirak etmiş, 20-i isə, yəni 7,5%-i müəyyən səbəblərə görə (təşkilatın ləğvi, ünvanların müəyyənləşməməsi, sorğuda iştirak etməkdən imtina və başqa bu kimi səbəblər) sorğuda iştirak etməmişlər.

Müqayisə üçün bildirmək istərdik ki, 2003-cü ildə bu göstərici 240 respondentdən 175, yəni 73%, 2004-cü ildə 289 respondentdən 245, yəni 84,8%, 2005-ci ildə 290 respondentdən 245, yəni 84,5%, 2006 və 2007-ci illərdə 300 respondentdən 245, yəni 81,7%, 2008-ci ildə 290 respondentdən 245, yəni 84,5%, 2009-cu ildə 260 respondentdən 245, yəni 94,2%, 2011-ci ildə 270 respondentdən 245, yəni 90,7%, 2013-cü ildə isə bu göstərici 265 respondentdən 245, yəni 92,5% təşkil etmişdir.

Keçirilmiş sorğunun respondent kimi götürülmüş subyektlərin məsul əməkdaşları (müdriyyət, baş mühasib, iqtisadçı və bunları əvəz edən bir sıra məsul şəxslər) cavablandırmışlar.

Məlumat üçün bildiririk ki, 2003-cü ildə keçirilmiş sorğuda respondentlər üçün 26 sual, 2004 və 2005-ci illlərdə 33 sual, 2006-cı ildə 34 sual, 2007 və 2008-ci illərdə 35 sual, 2009-cu ildə 37 sual, 2011-ci ildə 41 sual, 2013-cü ildə isə 46 sual hazırlanaraq sorğu vərəqlərinə daxil edilmişdir (2010 və 2012-ci illərdə müxtəlif səbəblərə görə sorğu aparılmamışdır).

Tədqiqat mövzusunun aktuallığı. Azərbaycanda inkişaf etməkdə olan audit, zəruri infrastruktur sahəsi kimi ictimai-iqtisadi baxımdan xüsusi əhəmiyyət kəsb etməkdədir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin iqtisadiyyatın inkişafında auditin rolunun artırılması üzrə imzaladığı fərman və sərəncamlarından irəli gələn vəzifələri yerinə yetirmək üçün auditor xidmətinin dövlət tənzimlənməsi və onun normativ hüquqi bazasını təkmilləşdirmək, ölkədə auditor xidməti bazarının mövcud vəziyyətini öyrənmək, bu sahədə gedən prosesləri təhlil etmək, xidmətin inkişaf problemlərini müəyyənləşdirmək və auditor xidmətinin inkişafı üzrə kompleks tədbirlər hazırlamasına, ölkədə aparılan iqtisadi islahatlar, sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlər auditor xidmətinin təşkilinin müasir tələblər baxımından təmin olunmasına, onun inkişaf istiqamətlərinin elmi-praktik cəhətdən əsaslandırılmasına təkan verməkdədir. Bu baxımdan, auditin müstəqil bir sahə kimi

tədqiqi, onun problemlərinin öyrənilməsi və inkişaf istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi xüsusi aktuallıq kəsb edir. Ölkə prezidentinin imzaladığı 2004-cü il 3 sentyabr tarixli «Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Dövlət Proqramı (2004-2006-cı illər)» və həmin proqramın davamı olaraq, 2007-ci il 28 iyul tarixli «Şəffaflığın artırılması və korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Milli Strategiya», 2011-ci il 13 aprel tarixli məcburi auditdən yayınma hallarının qarşısının alınması məqsədilə «Auditor xidməti haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa və Azərbaycan Respublikasının «İnzibati Xətalar Məcəlləsinə dəyişiklik və əlavələr edilməsi barədə», 2012-ci il 5 sentyabr tarixli «Açıq Hökumətin təşviqinə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı»nın və «Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı»nın təsdiq edilməsi haqqında sərəncamları, 2005-ci il 16 noyabr tarixli «Azərbaycan Respublikasının 2006-cı il dövlət büdcəsi haqqında» və 2007-ci il 22 may tarixli «Daxili audit haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə fərmanları onun aktuallığını daha da artırır. Xüsusilə, sahibkarlıq fəaliyyətinin genişləndirilməsi və inkişaf perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsi üçün bu xidmət sahəsinin özünün inkişaf problemlərinin öyrənilməsi, bu istiqamətdə təhlillər aparılmasını zəruri edir.

Tədqiqatın məqsədi. Tədqiqat işinin məqsədi Azəbaycanda auditor xidmətinin təşkili və müasir inkişaf səviyyəsini təhlil edərək qiymətləndirmək, xidmətin aktual inkişaf problemləri üzrə araşdırmalar aparmaq və bu istiqamətdə təkliflər hazırlamaqdan ibarətdir.

Tədqiqatın vəzifələri. Tədqiqatın məqsədinə müvafiq olaraq, aşağıdakı vəzifələr müəyyənləşdirilmişdir:

- auditor xidmətinin təşkili və tənzimlənməsi ilə bağlı mövcud qanunvericilik və normativ hüquqi bazanı təhlil etmək;
- iqtisadiyyat sahələrində və təsərrüfat subyektlərində auditin əhatə dairəsini və inkişaf səviyyəsini öyrənmək;
- korrupsiyaya qarşı mübarizədə auditor fəaliyyətinin tutduğu mövqeyi müəyyənləşdirmək və ona təsir edən amilləri qiymətləndirmək;
- korrupsiyaya qarşı mübarizədə daxili auditin təşkil edilməsinin zəruriliyini müəyyənləşdirmək;
- auditin regional inkişaf problemlərini araşdırmaq;
- auditor xidmətinin dəyəri, onun dəyişkənliyi üzrə tədqiqat aparmaq;
- xidmət bazarında rəqabət mühitinin formalaşmasının və haqsız rəqabət hallarının yaranmasının səbəblərini öyrənmək;
- auditor xidmətinin keyfiyyətini, ona təsir edən amilləri tədqiq etmək;
- xidmət bazarında sərbəst auditorların və auditor təşkilatlarının tutduğu mövqeyi müəyyənləşdirmək və ona təsir edən amilləri qiymətləndirmək;
- auditor xidmətinin inkişafına təsir edən mənfi meyllərin "qara audit"in yaranmasının səbəblərini tədqiq etmək;
- auditorların peşə-ixtisas səviyyəsinin müasir vəziyyətini və inkişaf problemlərini müəyyənləşdirmək;
- auditor xidmətinin tənzimlənməsi problemlərini təhlil edib, qiymətləndirmək;

- Auditorlar Palatası üzvləri tərəfindən etik davranış qaydalarına riayət olunması vəziyyətini araşdırmaq və qiymətləndirmək;
- Auditor xidmətində informasiya texnologiyalarının tətbiqi və elektron audit (e-audit) sistemini tətbiq etmək;
- Auditor xidmətində maraqlar toqquşmasının qarşısının alınması üzrə tədbirlər həyata keçirmək;
- ölkədə auditor xidmətinin müasir vəziyyətini qiymətləndirmək və onun inkişafı üzrə təkliflər hazırlamaqdan ibarətdir.

Tədqiqatın nəzəri-metodoloji əsasları. Tədqiqat işinin nəzəri-metodoloji əsasları kimi iqtisad və audit üzrə elmi-praktik sahədə geniş yayılmış üsul və yanaşmalardan, beynəlxalq təcrübənin nəticələrindən, xarici və yerli alim, mütəxəssislərin nəzəri və təcrübi araşdırmalarından, həmçinin bu istiqamətdə qanunvericilik və normativ hüquqi bazadan, auditor xidməti bazarının təhlili və onun inkişaf problemlərinin öyrənilməsi üzrə tədqiqatların metodikasından istifadə olunmuşdur.

Tədqiqatın obyekti və informasiya bazası. Tədqiqat obyekti kimi Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının üzvü olan sərbəst auditorların və auditor təşkilatlarının fəaliyyəti nəzərdə tutulmuşdur. Tədqiqat işinin informasiya bazası kimi Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin, auditor xidmətinə dair müxtəlif təşkilati-hüquqi formalı təsərrüfat subyektlərinin məsul əməkdaşlarının fikirləri, interaktiv sorğunun nəticələri, Auditorlar Palatasının hesabatları, Palatanın üzvü olan sərbəst auditorların və auditor təşkilatlarının informasiyaları təşkil etmişdir.

Gözlənilən nəticələr. Tədqiqatın nəticələri Azərbaycanda auditor xidmətinin təşkili və inkişafı problemlərini, onun regional səviyyəsini tədqiq etməyə, bu sahədə mövcud qanunvericilik və normativ hüquqi bazanı qiymətləndirməyə, xidmət bazarının müasir inkişaf səviyyəsini təhlil etməyə və xidmətin inkişafına təsir edən amilləri müəyyənləşdirməyə, auditor xidmətinin inkişafı üzrə təkliflərin hazırlanmasına zəmin yaratmışdır.

İşin tətbiqi istiqamətləri. Aparılan tədqiqat işi Azərbaycan cəmiyyəti və iqtisadiyyatı üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edən auditor xidmətinin inkişaf problemlərinin elmi-praktik baxımdan təhlilinə və bu xidmət sahəsinin inkişafı üzrə təkliflərin hazırlanmasına əsas vermişdir.

Sorğunun nəticələrinə görə respondentlərin cavabları aşağıdakı kimi olmuşdur:

1. Sorğu aşağıdakı təşkilati-hüquqi formalı təsərrüfat subyektlərində aparılmışdır:

	2003	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2011**	**2013**
Dövlət müəssisəsi	22(12,5%)	10(4,1%)	2(0,8%)	3(1,2%)	8(3,3%)	3(1,2%)	8(3,3%)	9(3,7%)	8(3,3%)
Açıq tipli səhmdar cəmiyyəti	25(14,3%)	48(19,6%)	71(29,0%)	56(22,9%)	75(30,6%)	70(28,6%)	99(40,4%)	40(16,3%)	84(34,3%)

Qapalı tipli səhmdar cəmiyyəti	11(6,3%)	15(6,1%)	13(5,3%)	16(6,5%)	20(8,2%)	16(6,5%)	6(2,4%)	8(3,3%)	10(4,1%)
Məhdud məsuliyyətli müəssisə	42(24,0%)	80(32,7%)	85(34,7%)	76(31,0%)	77(31,4%)	93(38,0%)	58(23,7%)	91(37,1%)	96(39,2%)
Bank və digər kredit təşkilatları								43(17,5%)	-
Sığorta təşkilatı və cəmiyyəti								21(8,6%)	-
Bələdiyyə və bələdiyyə müəssisəsi								10(4,1%)	8(3,3%)
Qeyri-hökumət təşkilatı								2(0,8%)	-
Birgə müəssisə	14(8,0%)	18(7,3%)	30(12,2%)	48(19,6%)	47(19,2%)	27(11,0%)	35(14,3%)	7(2,9%)	4(1,6%)
Qeyri kommersiya təşkilatı	8(4,6%)	16(6,5%)	7(2,9%)	8(3,3%)	3(1,2%)	1(0,5%)	3(1,2%)	8(3,3%)	7(2,8%)
Digər müəssisə və təşkilatlar	53(30,3%)	58(23,7%)	37(15,1%)	38(15,5%)	15(6,1%)	35(14,2%)	36(14,7%)	6(2,4%)	28(11,4%)
Cəmi:	**175**	**245**	**245**	**245**	**245**	**245**	**245**	**245**	**245**

Yuxarıda göstərilən 2003-cü ilə 53, 2004-cü ilə 58, 2005-ci ilə 37, 2006-cı ilə 38, 2007-ci ilə 15, 2008-ci ilə 35, 2009-cu ilə 15, 2011-ci ilə 6, 2013-cü ilə isə 28 digər müəssisə və təşkilatlarda xarici investisiyalı müəssisələr, onların filial və ya nümayəndəlikləri, törəmə müəssisələri, kiçik müəssisələr, özəl təhsil müəssisələri, şirkətlər, ictimai təşkilatlar nəzərdə tutulmuşdur.

2. Sorğuda iştirak etmiş təsərrüfat subyektlərinin fəaliyyətləri iqtisadiyyatın aşağıdakı sahələri üzrə olmuşdur:

	2003	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2011**	**2013**
Sənaye	41(23,4%)	59(24,0%)	42(17,2%)	39(15,9%)	37(15,1%)	35(14,2%)	32(13,1%)	45(18,4%)	27(11,0%)
Kənd təsərrüfatı	3(1,7%)	9(4,0%)	3(1,2%)	6(2,5%)	1(0,4%)	4(1,6%)	8(3,3%)	8(3,3%)	5(2,1%)
Kommer-siya	43(24,6%)	69(28,0%)	65(26,5%)	62(25,3%)	87(35,5%)	73(29,9%)	82(33,5%)	71(28,9%)	67(27,3%)
Bank	9(5,1%)	30(12,0%)	20(8,2%)	29(11,8%)	39(15,9%)	41(16,9%	33(13,4%)	43(17,5%)	39(15,9%)
Sığorta	5(2,9%)	5(2,0%)	30(12,2%)	23(9,4%)	23(9,4%)	32(13,0%)	27(11,0%)	21(8,6%)	28(11,4%)
Fond									20(8,2%)
Bələdiyyə								10(4,1%)	8(3,3%)
Digər İstiqamət	74(42,3%)	73(30,0%)	85(34,7%)	86(35,1%)	58(23,7%)	60(24,4%)	63(25,7%)	47(19,2%)	51(20,8%)
Cəmi:	**175**	**245**	**245**	**245**	**245**	**245**	**245**	**245**	**245**

Digər istiqamətli fəaliyyət novlü təsərrüfat subyektlərinə tikinti, inşaat, nəqliyyat, maşınqayırma, turizm, investisiya fəaliyyəti, təhsil, rabitə, telekommunikasiya, lombard, ticarət, istehsalat, əczaçılıq, kredit təşkilatları, redaksiya, nəşriyyat, poliqrafiya, müxtəlif növ xidmətlər, sərnişin və yükdaşıma, lizinq, konsaltinq xidməti, reklam və dizayn işləri, internet xidməti və.s aid edilmişdir.

3. Təsərrüfat subyektinin fəaliyyət göstərmə müddəti ilə bağlı sualı respondentlərin 100,0%-i cavablandırmışdır ki, bunlardan da 4,5%-i 1 il, 2,4%-i 2 il, 2,9%-i 3 il, 3,7%-i 4 il, 3,7%-i 5 il, 4,1%-i 6 il, 4,5%-i 7 il, 4,1%-i 8 il, 5,3%-i 9 il, 64,8%-i isə 10 il və daha çox fəaliyyət gostərən müəssisələrdir.

4. Keçirilmiş sorğunun nəticələri göstərir ki, respondentlərin 2003-cü ildə 70,9%-i məcburi, 29,1%-i könüllü, 2004-cü ildə 51,0%-i məcburi, 49,0%-i könüllü, 2005-ci ildə 38,8%-i məcburi, 61,2%-i könüllü, 2006-cı ildə 42,4%-i məcburi, 57,6%-i könüllü, 2007-ci ildə 43,3%-i məcburi, 56,7%-i könüllü, 2008-ci ildə 24,9%-i məcburi, 75,1%-i könüllü, 2009-cu ildə 47,8%-i məcburi, 52,2%-i könüllü, 2011-ci ildə 62,4%-i məcburi, 37,6%-i könüllü, 2013-cü ildə isə 60,0%-i məcburi, 40,0%-i könüllü auditin obyekti kimi çıxış etmişdir.

5. Respondentlərin 2003-cü ildə 136(77,7%-i), 2004-cü ildə 204(83,3%-i), 2005-ci ildə 209(85,3%-i), 2006-cı ildə 215(87,8%-i), 2007-ci ildə 189(77,1%-i), 2008-ci ildə 214(87,3%-i), 2009-cu ildə 201(82,0%-i), 2011-ci ildə 231(94,3%-i), 2013-cü ildə isə 234(95,5%-i) öz fəaliyyəti müddətində auditor xidmətindən istifadə etmiş, 2003-cü ildə 39(22,3%-i), 2004-cü ildə 41(16,7%-i), 2005-ci ildə 36(14,7%-i), 2006-cı ildə 30(12,2%-i), 2007-ci ildə 56(22,9%-i), 2008-ci ildə 31(12,7%-i), 2009-cu ildə 44(18,0%-i), 2011-ci ildə 14(5,7%-i), 2013-cü ildə isə 11(4,5%-i) hər hansı bir növ auditor xidmətindən istifadə etməmişlər.

Maraqlı haldır ki, sorğu aparılmış respondentlərdən məcburi auditin obyekti olan ATSC-nin 1,0%-i, MMC-nin 2,0%-i, digər bu yönümlü müəssisə və təşkilatların 1,5%-i hal-hazıradək auditor xidmətinin heç bir növündən istifadə etməmişdir.

6. Auditor xidmətindən istifadə etməmələrinin səbəbini, respondentlərdən (baza: 2003-cü il 175(100%), 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2011 və 2013-cü illər 245(100%)), 2003-cü ildə 39(22,3%-i), 2004-cü ildə 41(16,7%-i), 2005-ci ildə 36(14,7%-i), 2006-cı ildə 30(12,2%-i), 2007-ci ildə 56(22,9%-i), 2008-ci ildə 31(12,7%-i), 2009-cu ildə 44(18,0%-i), 2011-ci ildə 14(5,7%-i), 2013-cü ildə isə 11(4,5%-i) aşağıdakı kimi cavablandırmışdır:

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Auditor xidməti haqqında məlumatın olmaması	2(1,1%)	6(2,4%)	5(2,0%)	5(2,0%)	7(2,9%)	8(3,2%)	14(5,7%)	3(1,2%)	5(2,0%)
Auditorların peşəkarlıq səviyyəsinə inamsızlıq	3(1,7%)	7(2,9%)	5(2,0%)	0,0%	4(1,6%)	3(1,3%)	3(1,2%)	1(0,4%)	0(0,0%)
Maliyyə vəziyyətinin imkan verməməsi	19(10,9%)	17(6,9%)	5(2,0%)	19(7,8%)	40(16,3%)	18(7,4%)	15(6,1%)	9(3,7%)	6(2,4%)
Digər səbəblər	15(8,6%)	11(4,5%)	21(8,7%)	6(2,4%)	5(2,1%)	2(0,8%)	12(5,0%)	1(0,4%)	0(0,0%)

7. Təsərrüfat subyektinizin fəaliyyəti ilə bağlı profilaktik (könüllü) audit keçirməyin məqsədəuyğun hesab edilməsi barədə sualın cavabını respondentlərin 2003-cü ildə 97,0%-i cavablandırmış, belə ki onların 71,8%-i bəli, 28,2%-i xeyr, 2004-ci ildə 100,0%-i cavablandırmış, onların 75,1 %-i bəli, 24,9%-i xeyr, 2005-ci ildə 100%-i cavablandırmış, onların 86,9%-i bəli, 13,1%-i xeyr, 2006-cı ildə 100,0%-i

cavablandırmış, onların 78,0%-i bəli, 22,0%-i xeyr, 2007-ci ildə 100,0%-i cavablandırmış, onların 84,5%-i bəli, 15,5%-i xeyr, 2008-ci ildə 100,0%-i cavablandırmış, onların 87,8%-i bəli, 12,2%-i xeyr, 2009-cu ildə 100,0%-i cavablandırmış, onların 77,6%-i bəli, 22,4%-i xeyr cavablandırmış, 2011-ci ildə 100,0%-i cavablandırmış, onların 79,2%-i bəli, 20,8%-i xeyr cavablandırmış, 2013-cü ildə isə 100,0%-i cavablandırmış, onların 84,9%-i bəli, 15,1%-i xeyr cavabi verməklə münasibət bildirmişlər.

8. Auditor xidməti barədə məlumatın hansı səviyyədə olması sualına respondentlərin 2003-cü ildə 97,7%-i, 2004-cü, 2005-ci, 2006-cı, 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə isə 100,0%-i aşağıdakı kimi cavablandırmışdır:

	2003	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2011**	**2013**
Geniş məlumatım var	58,5%	64,9%	66,5%	70,2%	60,8%	70,3%	57,1%	67,7%	63,7%
Məlumatım azdır	38,0%	29,4%	32,3%	28,6%	36,3%	28,1%	35,1%	30,6%	32,7%
Məlumatım yoxdur	3,5%	5,7%	1,2%	1,2%	2,9%	1,6%	7,8%	1,7%	3,6%

9. Ölkədə auditor xidməti ilə bağlı məlumatların əldə olunma mənbəyi haqda sualı respondentlərin 2003-cü, 2004-cü, 2005-ci, 2006-cı, 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə 100,0%-i cavablandırmışdır.

Sorğunun nəticələri göstərir ki, auditor xidməti haqqında məlumatları respondentlər bir deyil, aşağıda göstərilən müxtəlif mənbələrdən əldə etmişlər.

	2003	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2011**	**2013**
İnternetdən	0,0%	10,6%	31,0%	7,3%	35,9%	40,4%	42,9%	64,1%	62,0%
Televiziya və radiodan	10,9%	18,0%	31,4%	25,7%	26,9%	40,8%	33,1%	26,5%	13,9%
Qəzet və jurnallardan	28,5%	38,4%	46,5%	37,6%	31,0%	36,3%	33,9%	33,5%	19,6%
Həmkarlarımdan	13,4%	16,7%	25,7%	26,1%	21,2%	25,7%	33,5%	15,1%	18,4%
Auditor xidmətində çalışan şəxslərdən	41,7%	38,0%	55,5%	63,3%	52,2%	51,8%	55,5%	34,3%	41,2%
Heç bir yerdən	3,3%	2,0%	2,4%	1,6%	2,9%	2,0%	7,3%	1,6%	4,5%
Digər mənbələrdən	2,2%	1,2%	2,4%	2,0%	1,6%	1,6%	1,2%	1,6%	2,0%

Auditor xidməti haqqında əldə olunan məlumatların digər mənbəyi kimi respondentlər, normativ sənədləri, kitabxanaları, qanunvericilik bazasını, audit şirkətlərini, Auditorlar Palatasını bildirmişlər.

10. Sərbəst auditor və ya auditor təşkilatı seçimini edərkən hansı meyarların əsas götürülməsinə respondentlərin 2003-cü ildə 77,7%-i, 2004-ci ildə 83,3%-i, 2005-ci ildə 85,3%-i, 2006-cı ildə 87,8%-i, 2007-ci ildə 77,1%-i, 2008-ci ildə 87,3%-i, 2009-cu ildə 82,0%-i, 2011-ci ildə 94,3%-i, 2013-cü ildə isə 95,5%-i münasibət bildirmişdir.

Respondentlərin bir çoxu seçim meyarı edərkən bir neçə variantdan istifadə etməyi zəruri saymışdır.

Sorğunun nəticələri göstərir ki, respondentlərin bu suala cavabı aşağıdakı kimi olmuşdur.

	2003	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2011**	**2013**
Sərbəst auditor və ya auditor təşkilatının nüfuzunu	33,6%	56,0%	56,9%	51,2%	53,4%	45,7%	42,0%	57,1%	58,8%
Sərbəst auditor və ya auditor									

təşkilatının auditor və mütəxəssisləri ilə ünsiyyət nəticəsində formalaşan şəxsi rəyi	18,0%	22,0%	21,1%	15,3%	18,5%	15,0%	23,7%	16,3%	13,1%
Xidmətin dəyəri	20,0%	20,5%	28,2%	26,5%	23,3%	23,6%	36,7%	40,8%	35,9%
Bundan əvvəl göstərilmiş auditin nəticəsini	13,3%	17,0%	26,8%	36,3%	24,9%	15,5%	16,3%	22,4%	21,6%
Digər səbəblər	1,4%	5,5%	3,3%	3,7%	1,1%	3,6%	1,6%	40,1%	2,0%

Respondentlər digər səbəbləri əsasən xidmətin yüksək səviyyəsi və dəyəri, keyfiyyətli auditin aparılması, peşəkarlığı və beynəlxalq standartlara uyğun auditin aparılması ilə bağlı seçim meyarlarına üstünlük verirlər.

11. Auditor xidmətinin hansı növündən istifadə etmisiniz sualına respondentlər 2003-cü ildə 77,7%, 2004-cü ildə 83,3%-i, 2005-ci ildə 85,3%-i, 2006-cı ildə 87,8%-i, 2007-ci ildə 77,1%-i, 2008-ci ildə 87,3%-i, 2009-cu ildə 82,0%-i, 2011-ci ildə 94,3%-i, 2013-cü ildə isə 95,5%-i belə cavablandırmışlar.

Sorğunun nəticələri göstərir ki, respondentlərin bir qismi xidmətin bir neçə növündən istifadə etmişdir.

	2003	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2011**	**2013**
Maliyyə-mühasibat hesabatlarının auditi və onun düzgünlüyünün təsdiqi	47,9%	76,5%	73,7%	65,6%	72,5%	53,8%	48,2%	39,2%	51,4%
Maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin təhlili	19,0%	14,5%	26,8%	23,3%	22,8%	22,0%	27,8%	22,8%	20,0%
Beynəlxalq mühasibat uçotu və audit standartlarına uyğun audit aparılması	5,2%	16,0%	18,2%	20,0%	22,8%	17,5%	19,2%	20,8%	22,0%
Mühasibat uçotunun qurulması və bərpa edilməsi	1,4%	8,5%	8,6%	5,6%	11,1%	6,1%	12,2%	6,5%	11,4%
Mühasibat hesabatlarının tərtib edilməsi	3,3%	9,0%	10,5%	6,5%	13,2%	8,1%	14,3%	7,3%	11,4%
Vergi hesabatlarının tərtib edilməsi	8,0%	15,5%	17,2%	10,2%	14,3%	13,0%	17,6%	9,8%	19,6%
Məsləhət xidmətləri	13,3%	11,5%	14,8%	14,0%	13,8%	5,7%	17,1%	23,7%	18,8%
Digər auditor xidmətləri	0,0%	6,5%	0,9%	3,3%	0,5%	1,2%	0,4%	9,8%	3,3%

Respondentlər digər auditor xidmətləri kimi informasiya texnologiyaları auditini, bütün sahələri və daxili auditin qurulması ilə bağlı xidmətlərdən istifadə etdiklərini bildirmişlər.

12. Sizin təşkilat Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına keçmişdirmi sualına respondentlərin 2011-ci və 2013-cü illərdə 100%-i cavablandırmışdır.

	2011	**2013**
Bəli	73,5%	73,1%
Xeyr	26,5%	26,9%

13. Göstərilmiş auditor xidmətinin keyfiyyətindən razısınızmı sualına respondentlərin 2003-cü ildə 77,7%-i, 2004-cü ildə 83,3%-i, 2005-ci ildə 85,3%-i, 2006-cı ildə 87,8%-i, 2007-ci ildə 77,1%-i, 2008-ci ildə 87,3%-i, 2009-cu ildə 82,0%-i , 2011-ci ildə 94,3%-i, 2013-cü ildə isə 95,5%-i cavablandırmışdır.

Sorğunun nəticələri göstərir ki, göstərilən auditor xidmətinin keyfiyyətinə müxtəlif qiymətlər verilmişdir.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Tamamilə	53,0%	63,0%	49,3%	57,7%	46,0%	51,9%	53,2%	58,4%	54,7%
Qismən razıyam	39,4%	25,0%	45,5%	40,0%	50,3%	44,4%	42,8%	31,2%	30,8%
Razı deyiləm	1,5%	5,0%	0,9%	0,9%	1,1%	1,4%	1,0%	0,4%	0,8%
Cavab verməkdə çətinlik çəkirəm	6,1%	7,0%	4,3%	1,4%	2,6%	2,3%	3,0%	10,0%	13,7%

14. Göstərilmiş auditor xidmətinin keyfiyyətindən narazısınızsa sualının cavabının səbəbini respondentlər bir neçə baxımdan münasibət bildirmişlər.

Sorğunun nəticələri göstərir ki, bu sualın cavabını respondentlərin (baza: 2003-cü il 175(100%), 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 və 2011-ci illər 245(100%), 2003-cü ildə 1,5%-i, 2004-cü ildə 5,0%-i, 2005-ci və 2006-cı illərdə 0,9%-i, 2007-ci ildə 1,1%-i, 2008-ci ildə 1,4%-i, 2009-cu ildə 1,0%-i, 2011-ci ildə 0,4%-i, 2013-cü ildə isə 0,8%-i cavablandırmışdır.

Bu sualı cavablandırmış respondentlər auditor xidmətinin keyfiyyətindən narazılığını aşağıdakı səbəblərlə bağlamışlar:

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Auditin aparılmasında	0,0%	2,5%	1,9%	1,4%	1,1%	0,9%	0,4%	0,4%	0,4%
Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin tələblərinə riayət edilməməsi	0,0%	5,0%	1,4%	0,9%	1,6%	0,9%	0,4%	0,4%	0,4%
Auditorun peşəkarlığının və səriştəliliyinin kifayət qədər olmaması	26,5%	5,0%	5,2%	4,2%	1,1%	0,5%	0,8%	0,4%	0,4%
Auditorun yoxlama apararkən əhəmiyyətli nöqsanları aşkar etməməsi	26,5%	2,5%	2,4%	1,9%	1,6%	0,9%	0,4%	0,4%	0,4%
Auditorun müqavilədə öz üzərinə götürdüyü öhdəlikləri tam həcmdə icra etməməsi	17,6%	1,5%	2,4%	1,4%	1,1%	0,5%	0,4%	0,4%	0,4%
Auditorun yoxlama zamanı obyektivlikdən uzaq olması və qərəzli mövqe tutması	2,9%	1,5%	0,0%	2,3%	1,6%	1,4%	0,8%	0,4%	0,0%
Auditorun verdiyi rəyin subyektin fəaliyyəti haqqında tam və dolğun mənzərə yaratmaması	20,7%	2,0%	3,3%	2,8%	1,6%	0,9%	0,4%	0,4%	0,4%
Auditor tərəfindən məxfiliyə əməl edilməməsi	2,9%	1,0%	0,0%	1,9%	1,1%	0,5%	0,4%	0,4%	0,4%
Digər səbəblər	0,0%	4,0%	1,9%	1,4%	2,6%	0,9%	0,4%	0,4%	0,4%

Digər səbəblər kimi respondentlər auditor tərəfindən audit hesabatının yekun variantının gec təqdim etməsi, audit yoxlamasının nəticəsinin digər yoxlayıcı təşkilatlar qarşısında müdafiə olunmaması göstərmişlər.

15. Respondentlər auditdən sonra digər yoxlayıcı orqanların onların fəaliyyətində nöqsanlar aşkar etmişdirmi sualını müxtəlif baxımdan cavablandırmışlar.
Belə ki, bu məsələyə respondentlərin 2003-cü ildə 77,7%-i, 2004-cü ildə 83,3%-i, 2005-ci ildə 85,3%-i, 2006-cı ildə 87,8%-i, 2007-ci ildə 77,1%-i, 2008-ci ildə 87,3%-i, 2009-cu ildə 82,0%-i, 2011-ci ildə 94,3%-i 2013-cü ildə isə 95,5%-i öz münasibətlərini bildirmişdir.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Belə yoxlama olmayıb	17,7%	26,5%	37,8%	36,3%	27,0%	31,8%	28,4%	32,5%	32,5%
Aşkar edilməyib	58,5%	56,0%	44,0%	42,8%	62,4%	50,0%	59,2%	52,4%	51,3%

Aşkar edilib	4,6%	5,0%	5,7%	7,9%	3,7%	5,6%	2,5%	2,2%	3,4%
Bu barədə danışmaq istəməzdim	19,2%	12,5%	12,5%	13,0%	6,9%	12,6%	9,9%	12,9%	12,8%

Respondentlər auditdən sonra digər yoxlayıcı orqanların onların fəaliyyətində nöqsanlar aşkar etmişdirmi sualını təşkilati-hüquqi forması baxımdan Cədvəl15-dəki kimi cavablandırmışlar.

Cədvəl 15

Auditdən sonra digər yoxlayıcı orqanalrın sizin fəaliyyətinizdə nöqsanlar aşkar etmişdirmi?	Dövlət	Açıq tipli səhmdar cəmiyyəti	Qapalı tipli səhmdar cəmiyyəti	Məhdud məsuliyyətli müəssisə	Birgə müəssisələr	Qeyri kommersiya	Digər müəssisə və təşkilatlar	Cəmi:
Belə yoxlama olmayıb	1,0%	7,5%	3,2%	11,5%	3,5%	1,3%	4,5%	**32,5%**
Aşkar edilməyib	1,1%	14,7%	4,5%	17,4%	6,0%	1,5%	6,1%	**51,3%**
Aşkar edilib	0,2%	0,6%	0,3%	1,3%	0,2%	0,4%	0,4%	**3,4%**
Bu barədə danışmaq istəməzdim	0,5%	2,0%	1,0%	3,0%	1,5%	1,7%	3,1%	**12,8%**
Cəmi:	**2,8%**	**24,8%**	**9,0%**	**33,2%**	**11,2%**	**4,9%**	**14,1%**	**100,0%**

16. Auditor xidmətindən istifadə etməyin respondentlərin fəaliyyətinə nə kimi əsas köməyi olub sualını, 2003-cü ildə 77,7%-i, 2004-cü ildə 83,3%-i, 2005-ci ildə 85,3%-i, 2006-cı ildə 87,8%-i, 2007-ci ildə 77,1%-i, 2008-ci ildə 87,3%-i, 2009-cu ildə 82,0%-i, 2011-ci ildə 94,3%-i, 2013-cü ildə isə 95,5%-i cavablandırmışdır.

Respondentlərin bəzisi bu məsələyə öz münasibətini bir neçə variantda bildirmişdir.

	2003	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2011**	**2013**
Bir çox nöqsanları vaxtında aradan qaldırmışıq	30,2%	36,5%	41,1%	40,9%	49,7%	46,7%	48,3%	42,0%	30,3%
Düzgün maliyyə təsərrüfat əməliyyatları aparmaq və mühasibat hesabatları tərtib etmək üçün dəyərli məsləhətlər almışıq	42,0%	46,0%	46,9%	55,3%	47,1%	41,6%	27,9%	42,4%	59,0%
Psixoloji cəhətdən rahatlıq əldə etmişik	9,5%	15,0%	19,6%	19,1%	11,1%	17,8%	20,4%	9,9%	12,0%
Elə bir faydası olmayıb	6,5%	7,5%	11,9%	2,8%	5,3%	3,3%	5,0%	3,5%	10,7%
Əksinə ziyanı olub	0,6%	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,5%	0,5%	0,4%	0,4%
Digər təsirlər	1,2%	8,0%	0,9%	2,8%	1,1%	0,0%	2,5%	8,2%	3,4%

Digər təsirlər kimi respondentlər audit yoxlamasından sonra təsərrüfat subyektlərində məsuliyyət artmış, maliyyə-təsərrüfat əməliyyatlarının və mühasibat hesabatının beynəlxalq standartlarını tətbiq etməyi, beynəlxalq arenaya çıxılması üçün münbit şərait yaradılmış, əmlakın yenidən qiymətləndirilməsi və onun müasir qiymətlə dəyərləndirilməsinə imkan yaradılmış, maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin təhlili aparılıb, audit yoxlamasını tələb edən səhmdarlar qarşısında məsuliyyəti, digər təşkilatlarla münasibətdə audit rəyinin olmasının vacib hesab olunduğu halı göstərmişlər.

17. Fəaliyyətlə bağlı əvvəlki auditlə son auditin keyfiyyətində hansı dəyişikliklər olub sualını respondentlərin 2003-cü ildə 77,7%-i, 2004-cü ildə 83,3%-i, 2005-ci ildə 85,3%-i, 2006-cı ildə 87,8%-i, 2007-ci ildə 77,1%-i, 2008-ci ildə 87,3%-i, 2009-cu ildə 82,0%-i, 2011-ci ildə 94,3%-i, 2013-cü ildə isə 95,5%-i cavablandırmışdır.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Xidmətin keyfiyyəti yüksəlib	39,4%	43,5%	43,5%	53,5%	50,3%	56,5%	70,1%	71,9%	43,2%
Xidmətin keyfiyyəti aşağı düşüb	0,0%	1,0%	0,5%	0,4%	0,5%	1,4%	0,9%	0,4%	4,3%
Xidmətin keyfiyyəti dəyişməz qalıb	43,4%	35,5%	35,4%	29,8%	39,2%	28,5%	14,5%	17,3%	29,9%
Cavab verməkdə çətinlik çəkirəm	17,2%	20,0%	20,6%	16,3%	10,1%	13,6%	14,5%	10,4%	22,6%

18. Əvvəlki auditorun xidmətindən imtina etmisinizmi sualın cavabına respondentlərin 2003-cü ildə 16,0%-i, 2004-cü ildə 59,5%-i, 2005-ci ildə 40,0%-i, 2006-cı ildə 39,5%-i, 2007-ci ildə 10,6%-i, 2008-ci ildə 12,1%-i, 2009-cu ildə 17,9%-i, 2011-ci ildə 24,2%-i, 2013-cü ildə isə 17,9%-i münasibət bildirmişlər.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Müqavilə qiymətində razılığa gələ bilməməyimiz	53,6%	26,9%	36,7%	38,8%	8,5%	12,1%	17,9%	24,2%	17,9%
Auditorun məxfilik prinsipinə əməl etməməsi ilə bağlı yaranan inamsızlıq	3,6%	2,5%	1,0%	15,3%	4,2%	4,2%	3,0%	0,4%	3,8%
Auditorun peşəkarlıq və səriştəlilik səviyyəsinin bizi qane etməməsi	28,6%	18,5%	21,4%	27,1%	11,1%	6,1%	12,9%	2,6%	13,2%
Auditorun peşə-etik normalara riayət etməməsi	0,0%	1,7%	2,0%	2,4%	1,1%	0,5%	4,0%	2,2%	3,8%
Digər səbəblər	14,2%	4,2%	38,8%	16,4%	10,6%	2,3%	10,4%	16,0%	10,7%

Digər səbəblər kimi respondentlər auditorun fəaliyyətinin dayandırılması, əvvəlki auditorla tanışlıq olmadığı üçün, bəzi yuxarı orqanların göstərişi ilə, 3 ildən bir yeni auditorlar arasında rotasiyanın aparılması, digər auditorun yanaşması maraqlı olduğundan, sığorta qanunvericiliyinin tələbləri ilə əlaqədar göstərmişlər.

19. Auditorlar Palatasının üzvləri tərəfindən etik davranış qaydalarına riayət olunması vəziyyəti barədə illik hesabatın hazırlanmasına münasibətiniz necədir sualına respondentlərin 2013-cü ildə 100%-i münasibət bildirmişdir.

	2013
Yaxşı	69,8%
Orta	29,4%
Pis	0,8%
Digər	0,0%

20. Auditorlar Palatasının internet saytında etik məsələlər üzrə xüsusi bölmənin yaradılmasına münasibətiniz necədir sualına respondentlərin 2013-cü ildə 100%-i münasibət bildirmişdir.

	2013
Yaxşı	77,1%

Orta	22,9%
Pis	0,0%
Digər	0,0%

21. Ölkədə auditor xidmətinin inkişafına mane olan səbəblər hansılardır, sualına respondentlərin 2003-cü ildə 92,0%-i, 2004-cü, 2005-ci, 2006-cı, 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə isə 100%-i münasibət bildirmişdir. Respondentlərin bəzisi bu sualı bir neçə variantda cavablandırmışlar.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Ölkədə auditor xidmətinin əhəmiyyətliliyinin lazımi səviyyədə qiymətləndirilməməsi	31,3%	55,5%	53,9%	57,1%	44,5%	52,6%	44,5%	47,3%	49,4%
Qanunvericilik bazasının kifayət qədər təkmil olmaması	10,5%	20,5%	22,0%	6,3%	20,4%	15,1%	19,6%	13,9%	29,4%
Təsərrüfat subyektinin, səhmdarların, investorların və digər maraqlı tərəflərin auditdə maraqlı olmaması	14,1%	15,0%	20,0%	21,6%	6,5%	18,4%	15,1%	32,2%	27,8%
Təsərrüfat subyektlərinin idarəetmə sisteminin, maliyyə menecmentinin aşağı səviyyəsi	5,4%	0,5%	9,4%	4,9%	4,5%	8,6%	7,8%	4,1%	10,2%
Ölkədə göstərilən auditor xidmətlərinin keyfiyyətinin aşağı səviyyədə olması	5,4%	12,0%	11,7%	7,8%	8,2%	7,3%	6,5%	2,9%	7,3%
Auditor xidməti dəyərinin yüksək olması	8,3%	3,0%	7,8%	13,0%	8,2%	8,6%	8,2%	9,8%	15,1%
Auditorların peşə-ixtisas səviyyəsinin kifayət qədər yüksək olmaması	2,9%	12,5%	11,9%	9,4%	10,2%	9,4%	9,3%	5,3%	3,3%
Auditor xidməti bazarında qeyri-sağlam mühitin olması	4,2%	7,5%	15,9%	11,4%	6,5%	6,5%	8,5%	4,5%	6,5%
Auditorların müstəqilliyinin kifayət qədər təmin edilməməsi	1,3%	4,5%	7,3%	7,3%	3,3%	10,6%	10,2%	5,7%	3,7%
Sərbəst auditor və auditor təşkilatları haqqında kifayət qədər məlumatın olmaması	8,6%	5,5%	14,3%	23,3%	10,6%	16,3%	19,1%	18,8%	15,1%
Dövlət orqanlarının qanundankənar müdaxilələri	8,0%	4,0%	5,3%	8,6%	3,3%	1,6%	6,9%	2,9%	3,3%
Dövlət məmurlarının qeyri-qanuni müdaxilələri	3,8%	6,0%	3,3%	7,3%	3,3%	2,4%	7,3%	3,3%	4,1%
Digər səbəblər	0,4%	9,5%	1,6%	2,0%	1,6%	0,4%	2,4%	6,9%	1,2%

Digər səbəblər kimi respondentlər auditor rəyinə ciddi səviyyədə yanaşılmaması, vergi organları ilə bu sahədə anlaşılmazlığın əmələ gəlməsi, dövlət orqanları tərəfindən aşkar edilmiş nöqsanlara görə auditor məsuliyyət daşımalıdır, təşkilatların əsasən onun təsisçiləri tərəfindən idarə olunması, peşəkar auditorların azlığını göstərmişlər.

22. Azərbaycanda auditor xidmətinin müasir vəziyyətinin necə qiymətləndirirsiniz, sualına respondentlərin 2003-cü ildə 98,3%-i, 2004-cü, 2005-ci, 2006-cı, 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə isə 100%-i münasibət bildirmişdir.

Sorğunun nəticələri aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Yüksək	8,2%	10,4%	8,2%	11,8%	11,8%	13,1%	18,0%	19,2%	21,2%
Qənaətbəxş	56,4%	55,4%	73,1%	64,1%	65,3%	65,7%	55,1%	62,0%	60,0%
Qeyri-qənaətbəxş	8,7%	11,3%	11,0%	9,4%	8,2%	11,4%	8,2%	9,4%	8,6%
Cavab verməkdə çətinlik çəkirəm	26,7%	22,9%	7,7%	14,7%	14,7%	9,8%	18,7%	9,4%	10,2%

23. Yerli auditorlar və auditor təşkilatları ilə xarici auditor təşkilatları tərəfindən göstərilən xidmətlərin keyfiyyətini necə qiymətləndirirsiniz, sualına respondentlərin verdiyi qiymət də bir mənalı olmamışdır.

Bu suala respondentlərin 2003-cü ildə 77,7%-i, 2004-cü ildə 83,3%-i, 2005-ci ildə 85,3%-i, 2006-cı ildə 87,8%-i, 2007-ci ildə 77,1%-i, 2008-ci ildə 87,3%-i, 2009-cu ildə 82,0%-i, 2011-ci ildə 94,3%-i, 2013-cü ildə isə 95,5%-i münasibət bildirmişdir.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Yerli auditorların və auditor təşkilatlarının göstərdiyi xidmətin keyfiyyəti xarici auditor təşkilatlarına nisbətən yüksəkdir	12,9%	15,0%	12,9%	20,0%	23,8%	6,5%	22,9%	26,0%	11,1%
Xarici auditor təşkilatlarının göstərdiyi xidmətin keyfiyyəti yerli auditorlar və auditor təşkilatlarına nisbətən yüksəkdir	27,6%	17,0%	29,7%	41,4%	36,5%	51,0%	36,8%	41,6%	35,1%
Onların göstərdiyi xidmətin keyfiyyəti eynidir	5,5%	15,5%	11,5%	8,8%	12,2%	14,5%	12,4%	12,9%	12,8%
Cavab verməkdə çətinlik çəkirəm	54,0%	52,5%	45,9%	29,8%	27,5%	28,0%	27,9%	19,5%	41,0%

24. Azərbaycanda auditor xidmətinə olan tələb və təklifi necə qiymətləndirirsiniz, sualına respondentlərin 2003-cü ildə 97,1%-i, 2004-cü, 2005-ci, 2006-cı, 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə isə 100,0%-i munasibət bildirmişdir.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Tələb təklifdən yüksəkdir	15,9%	14,7%	13,1%	16,7%	31,4%	29,0%	16,7%	14,7%	18,4%
Təklif tələbdən yüksəkdir	35,3%	40,0%	43,3%	33,9%	28,2%	37,1%	33,5%	44,9%	33,0%
Tələb və təklif bərabərdir	15,3%	11,0%	11,8%	15,9%	4,9%	12,7%	13,5%	16,7%	18,4%
Cavab verməkdə çətinlik çəkirəm	33,5%	34,3%	31,8%	33,5%	35,5%	21,2%	36,3%	23,7%	30,2%

25. Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatası tərəfindən tövsiyə olunmuş auditor xidmətlərinin dəyəri Sizi qane edirmi sualına respondentlərin 2006-cı ildə 87,8%-i, 2007-ci ildə 77,1%-i, 2008-ci ildə 87,3%-i, 2009-cu ildə 82,0%-i, 2011-ci ildə 94,3%-i, 2013-cü ildə isə 95,5%-i münasibət bildirmişdir.

	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Qane edir	73,5%	78,3%	88,8%	82,6%	82,7%	83,4%
Qane etmir	19,1%	18,5%	9,8%	11,4%	11,3%	12,8%
Digər səbəblər	7,4%	3,2%	1,4%	6,0%	6,0%	3,8%

26. Ölkədə auditor xidməti bazarının yaxın perspektiv inkişafını necə qiymətləndirirsiniz, sualına respondentlərin 2003-cü ildə 96,5%-i, 2004-cü ildə 98,3%-i, 2005-ci, 2006-cı, 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə isə 100,0%-i münasibət bildirmişlər.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Auditor xidmətinin inkişafına tələbat artacaq	52,7%	53,1%	40,5%	51,0%	53,1%	47,8%	48,6%	51,0%	51,4%
Müəyyən qədər inkişaf edəcək	34,3%	23,2%	41,6%	36,3%	33,1%	36,3%	28,2%	29,4%	35,5%
Dəyişməz səviyyədə qalacaq	5,3%	9,1%	7,3%	3,7%	2,9%	3,7%	4,5%	2,9%	4,9%
İnkişaf səviyyəsi aşağı düşəcək	0,6%	2,5%	0,0%	1,2%	1,1%	0,4%	1,6%	0,8%	0,0%
Cavab verməkdə çətinlik çəkirəm	7,1%	12,1%	10,6%	7,8%	9,8%	11,8%	17,1%	15,9%	8,2%

27. Yaxın bir neçə ildə auditor xidmətinin hansı növünə tələbatın artmasını mümkün hesab edirsiniz, sualına respondentlərin 2003-cü ildə 96,0%-i, 2004-cü, 2005-ci, 2006-cı, 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə isə 100,0%-i münasibət bildirmişlər.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Məcburi auditə	14,9%	23,6%	30,6%	44,5%	49,0%	49,4%	49,8%	60,0%	62,4%
Könüllü auditə	85,1%	76,4%	69,4%	55,5%	51,0%	50,6%	50,2%	40,0%	37,6%
o cümlədən:	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2011**	**2013**
Mühasibat uçotunun qurulmasına	21,5%	23,3%	31,4%	27,3%	27,8%	22,4%	36,3%	33,9%	28,6%
Vergi məsləhətinə	33,1%	26,9%	31,4%	22,4%	14,7%	13,1%	24,9%	27,3%	33,9%
İqtisadi-hüquqi məsləhətlərə	15,9%	11,8%	12,2%	11,0%	20,0%	13,5%	14,7%	9,4%	13,9%
Maliyyə təhlilinə	10,0%	15,5%	24,1%	19,6%	18,0%	10,2%	33,5%	23,7%	28,6%
Əmlakın qiymətləndirilməsi və ya onun düzgünlüyünə rəy verilməsinə	8,8%	5,7%	5,3%	6,9%	6,5%	7,7%	11,8%	14,3%	15,1%
Biznes planının hazırlanmasına	10,4%	2,4%	11,4%	11,8%	7,3%	11,8%	13,9%	15,1%	20,0%
Digər xidmətlərə	0,4%	0,4%	3,3%	0,8%	0,8%	0,8%	1,2%	3,7%	2,0%

Digər xidmətlər kimi respondentlər informasiya texnologiyalarının auditini, daxili nəzarət sisteminin auditini, beynəlxalq standartların tətbiqini göstərmişlər.

28. Auditor xidmətində informasiya texnologiyalarının tətbiqi və elektron audit (e-audit) sisteminin yaradılmasına münasibətiniz necədir sualına respondentlərin 2013-cü ildə 100%-i münasibət bildirmişdir.

	2013
Yaxşı	75,5%
Orta	24,1%
Pis	0,4%
Digər	0,0%

29. Auditorlar Palatası tərəfindən təşkil olunan dəyirmi masalara, seminarlara, müzakirələrə ehtiyac duyursunuzmu, sualına respondentlərin 2003-cü ildə 97,7%-i, 2004-cü ildə 95,9%-i, 2005-ci, 2006-cı, 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə isə 100,0%-i münasibət bildirmişdir.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Bəli	54,4%	60,0%	60,8%	58,8%	56,7%	65,7%	58,8%	50,6%	70,2%
Müəyyən qədər	38,6%	29,4%	32,7%	33,9%	39,6%	29,8%	33,5%	41,2%	25,7%
Ehtiyac yoxdur	7,0%	10,6%	6,5%	7,3%	3,7%	4,5%	7,7%	8,2%	4,1%

30. Auditorlar Palatasının elektron poçt ünvanından yararlanırsınızmı sualına respondentlərin 2013-cü ildə 100%-i münasibət bildirmişdir.

	2013
Bəli	24,9%
Xeyr	40,8%
Müəyyən qədər	26,1%
Saytda əlavə məlumatların olması zəruridir	8,2%

31. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin imzaladığı 2011-ci il 13 aprel tarixli məcburi auditdən yayınma hallarının qarşısının alınması məqsədilə "Auditor xidməti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa və Azərbaycan Respublikasının "İnzibati Xətalar Məcəlləsinə dəyişiklik və əlavələr edilməsi barədə" sərəncamından xəbəriniz varmı sualına respondentlərin 2011-ci və 2013-cü ildə 100%-i münasibət bildirmişdir.

	2011	2013
Bəli	80,4%	69,8%
Xeyr	19,6%	30,2%

32. Bu sərəncamın müəssisələrdə maliyyə şəffaflığının təmin olunmasında və sahibkarlığın inkişafında nə kimi rolu olacaqdır sualına respondentlərin 2011-ci və 2013-cü ildə 100%-i münasibət bildirmişdir.

Respondentlər bu məsələyə öz münasibətini bir neçə variantda bildirmişdir.

	2011	2013
Müəssisələrdə maliyyə şəffaflığı tam təmin olunacaqdır	42,0%	31,0%
Sahibkarlığın inkişafında əhəmiyyətli rolu olacaqdır	28,2%	24,1%
İctimai marağın artırılmasında əhəmiyyətli rolu olacaqdır	4,1%	8,6%
Auditin əhatə dairəsini daha da genişləndirəcəkdir	34,7%	33,1%
Qismən əhəmiyyətli olacaqdır	11,0%	9,8%
Cavab verməkdə çətinlik çəkirəm	14,3%	20,4%

33. Sizcə auditor yoxlamasından sonra aşkar edilən korrupsiya faktoru auditor fəaliyyətinə necə təsir edər sualına 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə respondentlərin 100,0%-i münasibət bildirmişdir.

	2009	2011	2013
Auditor xidmətinin səviyyəsi aşağı düşər	57,6%	20,4%	28,6%
Təsərrüfat subyektinin auditora inamını azaldar	0,0%	14,3%	31,4%
Auditorların müvafiq nəzarət orqanları arasında inamsızlığına	15,9%	10,6%	11,4%
Auditorların cəmiyyət qarşısında nüfuzuna xələl gətirər	0,0%	20,4%	15,9%
Heç bir təsiri	4,5%	8,2%	4,5%
Cavab verməkdə çətinlik çəkirəm	22,0%	26,1%	8,2%

34. Korrupsiyaya qarşı mübarizə məqsədilə daxili auditin təşkil edilməsinin zəruri hesab edilməsi sualına respondentlərin 2004-cü ildə 86,9%-i, 2005-ci, 2006-cı 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə isə 100,0%-i münasibət bildirmişdir.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Bəli	71,8%	70,6%	62,0%	75,5%	87,3%	83,7%	88,6%	83,7%
Xeyr	28,2%	29,4%	38,0%	24,5%	12,7%	16,3%	11,4%	16,3%

35. Auditorun sifarişçi təsərrüfat subyektləri ilə işgüzar əlaqəsində korrupsiya faktları varmı sualına respondentlərin 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə respondentlərin 100,0%-i münasibət bildirmişdir.

	2007	2008	2009	2011	2013
Ümumiyyətlə mövcud deyildir	24,9%	38,3%	42,2%	39,2%	31,0%
Mövcuddur	0,0%	0,0%	0,0%	8,2%	10,6%
Yüksəkdir	2,9%	2,8%	4,5%	8,2%	0,4%
Çox yüksəkdir	0,8%	0,9%	0,9%	0,4%	-
Aşağıdır	3,5%	13,1%	24,4%	25,3%	-
Cavab verməkdə çətinlik çəkirəm	57,9%	44,9%	28,0%	24,5%	58,0%

36. Sizcə auditor tərəfindən korrupsiya halları aşkar edilərsə onun buna reaksiyası necə ola bilər sualına 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə respondentlərin 100%-i münasibət bildirmişdir.

	2009	2011	2013
Qabaqlayıcı tədbirlər görülməsi üçün rəhbərliyə öz tövsiyələrini verər	55,5%	51,1%	49,0%
Auditin nəticəsinə görə mənfi rəy verər	20,0%	25,7%	20,0%
Sifarişçi ilə işgüzar əlaqədə sövdələşmə apara bilər	3,3%	1,6%	1,2%
Cavab verməkdə çətinlik çəkirəm	21,2%	21,6%	29,8%

37. Korrupsiyaya qarşı mübarizədə auditor xidmətinin rolunu nədə görürsünüz sualına respondentlərin 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə 100%-i münasibət bildirmişdir.

	2007	2008	2009	2011	2013
Korrupsiyaya şərait yaradacaq halları əvvəlcədən xəbərdar etməsində	25,7%	24,9%	40,0%	34,7%	33,9%
Auditor xidmətindən istifadəçilərin riskinin azaldılmasında	4,1%	6,1%	12,2%	6,1%	4,5%

Təsərrüfat subyektində maliyyə şəffaflığının artırılmasında	25,7%	25,3%	34,3%	25,7%	18,8%
Korrupsiyaya şərait yaradan halların aradan qaldırılmasında	23,3%	28,2%	31,0%	27,3%	26,1%
Cavab verməkdə çətinlik çəkirəm	34,7%	26,5%	13,1%	18,8%	16,7%

38. «Daxili audit haqqında» qanunun qəbul edilməsindən xəbəriniz varmı, sualına respondentlərin 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə 100,0%-i münasibət bildirmişdir.

	2007	**2008**	**2009**	**2011**	**2013**
Bəli	65,7%	71,0%	77,1%	75,5%	70,2%
Xeyr	34,3%	29,0%	22,9%	24,5%	29,8%

39. Çalışdığınız təşkilatda daxili audit varmı sualına respondentlərin 2004-cü ildə 97,5%-i, 2005-ci, 2006-cı, 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə isə 100,0%-i münasibət bildirmişdir.

	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2011**	**2013**
Bəli	38,5%	38,8%	32,2%	40,0%	55,1%	48,2%	57,1%	50,6%
Xeyr	61,5%	61,2%	67,8%	60,0%	44,9%	51,8%	42,9%	49,4%

40. Daxili auditin olmamasının səbəbinə respondentlərin 2004-cü ildə 60,0%-i, 2005-ci ildə 61,2%-i, 2006-cı ildə 67,8%-i, 2007-ci ildə 60,0%-i, 2008-ci ildə 44,9%-i, 2009-cu ildə 51,8%-i, 2011-ci ildə 42,9%-i, 2013-cü ildə isə 49,4%-i münasibət bildirmişdir.

	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2011**	**2013**
Daxili audit xidməti haqqında məlumatın olmaması	8,8%	10,0%	3,0%	11,0%	12,7%	15,7%	6,7%	7,4%
Daxili nəzarəti rəhbərlik həyata keçirir	52,4%	57,3%	71,7%	46,7%	65,5%	59,8%	57,1%	52,1%
Maliyyə vəziyyətimizin imkan verməməsi	20,4%	10,0%	10,8%	19,1%	6,4%	7,9%	19,0%	21,5%
Nəzarət edilesi fəaliyyətimiz yoxdur	19,0%	20,7%	13,3%	8,4%	12,7%	10,2%	14,3%	14,0%
Digər səbəblər	11,6%	2,0%	1,2%	4,8%	2,7%	6,4%	2,9%	5,0%

Digər səbəblər kimi respondentlər müəssisənin kiçik olduğunu, təsisçi tərəfindən nəzarət edildiyini, hal-hazırda yaranmaqdadır, müzakirə olunduğunu göstərmişlər.

41. Daxili audit barədə məlumatınız hansı səviyyədədir, sualına respondentlərin 2004-cü ildə 92,2%-i, 2005-ci, 2006-cı, 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə isə 100,0%-i munasibət bildirmişdir.

	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2011**	**2013**
Geniş məlumatım var	48,7%	44,9%	47,3%	35,9%	51,0%	45,3%	54,3%	54,3%
Məlumatım azdır	43,8%	48,6%	42,1%	50,2%	41,2%	42,9%	38,8%	38,3%
Məlumatım yoxdur	7,5%	6,5%	10,6%	13,9%	7,8%	11,8%	6,9%	7,4%

42. Ölkədə daxili audit ilə bağlı məlumatın hansı mənbələrdən alınması sualına respondentlərin 2004-cü, 2005-ci, 2006-cı, 2007-ci, 2008-ci, 2009-cu, 2011-ci və 2013-cü illərdə 100,0%-i münasibət bildirmişdir.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013
Televiziya və radiodan	12,2%	14,7%	20,0%	31,8%	44,1%	32,7%	19,2%	18,8%
Qəzet və jurnallardan	29,8%	37,6%	26,9%	31,0%	36,7%	29,8%	27,8%	19,2%
Həmkarlarımdan	17,1%	28,2%	26,1%	15,1%	28,6%	29,0%	22,0%	17,6%
Auditor xidməti sahəsində çalışan şəxslərdən	37,1%	28,2%	58,4%	44,1%	45,3%	52,7%	33,5%	34,7%
İnternetdən	13,9%	4,9%	4,1%	24,9%	4,1%	35,5%	40,0%	57,1%
Heç bir yerdən	9,4%	15,1%	13,5%	14,3%	5,3%	7,3%	5,3%	5,7%
Digər mənbələrdən	0,8%	4,5%	4,5%	1,6%	2,4%	2,4%	2,0%	2,4%

Digər mənbələr kimi respondentlər elmi əsərləri, kitabxanaları, qanunvericilik bazasını, təlimatları, Auditorlar Palatasının dərs vəsaitlərini göstərmişlər.

43. “Daxili audit haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa respondentlər aşağıdakı əlavə və dəyişikliklərin edilməsini zəruri hesab etmişlər:
- Daxili auditin tabeçilik prinsipində dəyişiklik zəruridir;
- Qanunun işlək olmasına nəzarətin gücləndirilməsi;
- Qanunun beynəlxalq standartlara yaxınlaşdırmaq zərurəti vardır;
- Banklarda yaradılan Daxili audit bölmələri haqqında ayrıca bəndin əlavə edilməsi;
- Xidmətin daha da genişləndirilməsini məqsədəmüvafiq hesab edirəm;
- Yaxşı olardı ki, hər bir müəssisədə bu ştat vahidi məcburi olsun. Çünki, bu hər bir təsərrüfat subyektinin öz işində məsuliyyətini artırar, təcrübəli daxili audit hər bir halda müəssisə üçün lazımdır;
- Daxili auditin bütün müəssisələrdə məcburi tətbiq edilməsi;
- Daxili audit məcburiyyət halına gətirilsin və tələb edilsin dövlət tərəfindən nəzarət olunsun.

44. Audit xidmətində maraqlar toqquşmasının qarşısının alınması üzrə respondentlər aşağıdakı tədbirlərin görülməsini zəruri hesab etmişlər:
- Auditin sərbəstliyinin tam təmin olunmasını;
- Auditin asılılığının qarşısının alınması;
- Peşəkarlıq səviyyəsinin artırılması, korrupsiyanın azaldılması;
- Auditorların müstəqilliyinin təmin edilməsi;
- Auditorların obyektivliyinin qorunması;
- Detallı prosedurların hazırlanması;
- Müəssisənin daxili auditorlarının asılılığının icra orqanlarından azaldılması;
- Maarifləndirici tədbirlərin görülməsini məqsədəuyğun hesab edirəm (auditlə bağlı);
- Müvafiq qanunvericiliyin təşkmilləşdirilməsi;
- Səlahiyyət və öhdəliklərin dəqiq müəyyənləşməsində obyektiv yanaşmanı;
- Xidmətin dəyərinin münasib olmasını;
- Maraqlar toqquşmasının qrşısının alınması üçün hər iki tərəfin aşkar etdiyi nöqsanın faktlarla əsaslandırmasını;
- Qanunların sərtləşdirilməsini;

- Audit xidmətini çox yüksək səviyyədə inkişaf etdirmək üçün digər təşkilatların audit yoxlanmasına ciddi yanaşılmasını;
- Elektron variantda daha da üstünlük verilməsini;
- Audit haqqında xüsusi dərgilərin olmasını;
- Auditor fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər haqqında ətraflı məlumatın olmasını;
- Daxili audit üçün təşkilatın özündə, kənar audit üçün isə Auditorlar Palatası tərəfindən maraqların toqquşmasını əngəlləyən prossedurların hazırlanması və qəbul olunmasını.

45. Auditor xidməti ilə bağlı hansı növ informasiyalara ehtiyacınız vardır sualını respondentlər cavablandırmış və sorğunun nəticələrindən irəli gələn aşağıdakı təkliflər hazırlanmışdır:
- Risk yönümlü audit barəsində məlumata;
- Auditorlar Palatasının audit fəaliyyətinin inkişafı ilə bağlı tədbirlər barədə məlumatın mütəmadi formada açıqlanmasına;
- Elektron kitabxanalara, seminarlara, dəyirmi masalara və.s;
- Audit prosesinin təşkilinə;
- Audit barəsində ölkədən kənarda keçirilən seminarlar və konfranslar barədə məlumata;
- Audit barəsində beynəlxalq təcrübənin öyrənilib tətbiq olunmasına dair yeniliklərə;
- Rus dilində əlavə məlumatlara;
- Xüsusi təlimat və ya broşurların buraxılmasına;
- maarifləndirmə məqsədilə metodiki tövsiyyələrə;
- Audit sahəsində bütün növ maraqlı informasiyalara;
- Seminarlarda auditlə bağlı xüsusi mövzular üzrə məruzələrin dinlənilməsinə;
- Auditor və auditor təşkilatlarında korrupsiya hallarının statistikasına;
- Xidmətin qiymətinə və yerli audit şirkətlərinin reytinqinə;
- Bazar haqqında tam məlumatlara;
- Auditorlar Paltasının saytının təkmilləşdirilməsi, qəzet və jurnallarının müəssisələrə göndərilməsi, yeni qanunvericiliklə bağlı televiziya kanallarında reklam verilməsinə;
- İnternetdə daha geniş məlumatın verilməsinə və lazım olan informasiyaların internetdən əldə edilməsinə;
- İnternet məlumat bazasından başqa beynəlxalq audit praktikasında bütün yeniliklərin əksini tapan bir səhifənin yaradılmasına;
- Başqa qurumlarda olduğu kimi Auditorlar Palatasında da "qaynar xəttin" yaradılmasına.

46. Ölkədə auditor xidmətinin təkmilləşdirilməsi və inkişafı ilə bağlı sizin təklifləriniz barədə sualı da respondentlər cavablandırmış və sorğunun nəticələrindən irəli gələn aşağıdakı təkliflər hazırlanmışdır:
- "Auditor xidməti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunundakı boşluqların aradan qaldırılması və yenidən təkmilləşdirilməsini;
- İqtisadi maliyyə biliyi və istehsalat təcrübəsi olan kadrların hazırlanmasını;
- Mütəmadi olaraq görüşlərin, seminarların, konfransların, treninqlərin təşkilini;
- Ölkədə audit xidmətinin təkmilləşdirilməsi, inkişafı üçün bütün növ təsərrüfat subyektlərinin geniş şəkildə məlumatlandırılmasını;

- Beynəlxalq standartlara uyğun audit aparmasında səriştəsi olan yerli auditor və auditor təşkilatlarının sayının artırılmasını;
- Azərbaycan dilində peşəkarlar tərəfindən Beynəlxalq Standartlara dair kitabların, dərs vəsaitlərinin, tədris proqramlarının hazırlanıb nəşr etdirilməsini;
- Auditə dair stolüstü kitabların, buketlərin çapını, qəzet və jurnalların çıxarılmasını;
- Auditorların və auditor təşkilatlarının nüfuzunun cəmiyyətdə artırılması istiqamətində məqsədli və ardıcıl tədbirlərin həyata keçirilməsini;
- Audit yoxlamalarının keyfiyyətinin artırılması istiqamətində beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi və tətbiqi istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsini;
- Auditor xidmətinin bazarında şəffaf rəqabətinin olmasını və haqsız rəqabət hallarının aradan qaldırılması istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsini;
- Vergilər Nazirliyinin Audit departamentinin fəaliyyətinin azaldılması, bəzi səlahiyyətlərinin müstəqil auditorlara verilməsini;
- Məcburu auditdən yayınmaya qarşı inzibati məsuliyyətin və sanksiyaların tətbiqi ilə bağlı mexanizmlərin müəyyən edilməsi istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsini;
- Auditin əhəmiyyəti haqqında təlimatların hazırlanması, görüşlərin keçirilməsi və audit istifadəçilərinin məlumatlandırılmasını;
- Audit xidmətinin şəffaf, obyektiv, daha dolğun olmasını;
- Treninqlərin, praktik seminarların, kursların və digər maarifləndirici yığıncaqların keçirilməsini;
- Auditin əhəmiyyəti, vacibliyi ilə bağlı məsuliyyətin gücləndirilməsi və bu sahəyə diqqət və qayğının artırılmasını;
- Auditin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi və ona inamın artırılmasını;
- Dəyimi masaların, televiziya verilişlərinin və bu kimi tədbirlərin təşkili, daha geniş auditoriyaya bu xidmətin vacibliyini və labüdlüyünün çatdırılmasını;
- Auditor xidmətinin inkişafının yüksəldilməsi üçün beynəlxalq mütərəqqi təcrübədən istifadə edilməsini;
- Auditor xidmətində çalışan əməkdaşların və üzvlərin yüksək peşəkarlığını;
- Audit xidməti göstərən zaman sifarişçi təşkilatla heç bir yaxın münasibətdə olmamalarını;
- Audit xidmətinin müəssisənin fəaliyyətində və mühasibat uçotunun təkmilləşdirilməsində rolunun artmasını;
- Ölkə rəhbərliyi tərəfindən sahibkarların audit xidmətdən yararlanması üçün xüsusi motivasiya proqramlarının hazırlanması;
- Sahibkarlara audit xidmətinin üstünlükləri ilə bağlı treninqlərin keçirilməsi və informasiyanın düzgün çatdırılmasını;
- Kənar auditor şirkətlərində olduğu kimi, banklarda və digər qurumlarda daxili audit bölmələrinin auditorları beynəlxalq standartlarla bağlı kurslarda iştirak etməsi və onlara sertifikatın verilməsini;
- Auditorlar Palatasının əməkdaşlarının və üzvlərinin dövlət tərəfindən təcrübələrinin beynəlxalq səviyyədə artırılması məqsədilə, xarici ölkələrə müxtəlif səpkili seminarlara, kurslara, treninqlərə, konfranslara və.s göndərilməsini;
- Auditorlar Palatasının əməkdaşlarının və üzvlərinin bilik səviyyəsinin yüksəldilməsi üçün onların xüsusi təkmilləşdirmə kurslarına cəlb olunmasını;

- Beynəlxalq Audit Standartlarının tədrisinin daha da genişləndirilməsi və gələcəkdə bu standartların Auditorlar Palatası tərəfindən sertifikatlaşdırılmış proqram çərçivəsində tədris olunmasını;
- Beynəlxalq təcrübələrə əsaslanaraq yerli qanunvericiliyə uyğunlaşdırlmış təlimat və tövsiyyələrin hazırlanmasını;
- Dövlət orqanlarının və məmurlarının audit xidməti işinə müdaxilə etməməsi, müəssisə və təşkilatlara sərbəstlik verilməsi, auditorların işinə müdaxilənin azaldılmasını;
- Auditorların və auditor təşkilatlarının işçilərinin ixtisas biliklərinin yüksəldilməsi məqsədilə davamlı olaraq Auditorlar Palatası tərəfindən nəzarətin gücləndirilməsini;
- Auditorların və auditor təşkilatlarının digər auditor təşkilatları tərəfindən yoxlanılmasının şəffaflığının təmin edilməsini;
- İki və ya daha çox auditor təşkilatının öz aralarında bir-birilərini əvvəlcədən razılaşdırılmış şərtlərlə audit etməsinin qarşısının alınmasını;
- Beynəlxalq standartlara uyğun aparılan audit yoxlamalarının məbləğinin bizim bazara uyğunlaşdırılmasını;
- Yüksək ixtisaslı auditorların hazırlanmasını;
- Audit xidməti sahəsində ən azı 5 il mühasibat təcrübəsi olan, savadlı ali təhsilli mütəxəssislərin çalışmasını;
- Auditorlar Palatasının internet saytının daha müasir formaya salınmsını və informasiyaların vaxtında yerləşdirilməsini;
- Auditorlar və auditor təşkilatları barədə məlumatların internetdə yerləşdirilməsini;
- Auditorlar və auditor təşkilatlarının etik qaydalara riayət etmələri və onların bazardakı reytinqləri barədə informasiyanın internetdə yerləşdirilməsini;
- Auditə ehtiyacı olan təsərrüfat subyektlərinin auditə cəlb olunması üçün auditor xidmətinin dəyərinin aşağı salınması və yüksək səviyyədə, peşəkar auditin aparılmasını;
- Auditorlar (auditor təşkilatları) və sifarişçi təsərrüfat subyektləri arasında korrupsiya faktlarının aradan qaldırılması istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsini;
- Müəssisə və təşkilatlarda daxili auditin yaradılmasının zəruriliyinin onlara çatdırılmasını;
- Daxili auditor kadrlarının hazırlanması üçün mütəxəssislərin kurslara cəlb edilməsini.

Beləliklə, sorğunun nəticəsi göstərdi ki, respondentlər 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 və 2011-ci illə müqayisədə 2013-cü ildə auditor xidmətinin müasir vəziyyətini yüksək qiymətləndirmiş və məcburi auditə tələbatın artacağını vurğulamışlar.

Bu da Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən 1994-cü ilin 16 sentyabr tarixində «Auditor xidməti haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununun imzalanması ilə təməli qoyulan auditor xidmətinin təkmil normativ hüquqi bazasının formalaşmasından və onun fəaliyyəti üçün geniş şərait yaradan düzgün strategiyanın müəyyənləşdirilməsindən və bu kursun ölkə prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla və məqsədyönlü şəkildə davam etdirilməsindən irəli gəlmişdir.

Hörmətli Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin imzaladığı 2004-cü il 3 sentyabr tarixli «Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Dövlət Proqramı (2004-2006-cı illər)» və

həmin proqramın davamı olaraq, 2007-ci il 28 iyul tarixli «Şəffaflığın artırılması və korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Milli Strategiya», 2011-ci il 13 aprel tarixli məcburi auditdən yayınma hallarının qarşısının alınması məqsədilə «Auditor xidməti haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa və Azərbaycan Respublikasının «İnzibati Xətalar Məcəlləsinə dəyişiklik və əlavələr edilməsi barədə», 2012-ci il 5 sentyabr tarixli «Açıq Hökumətin təşviqinə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı»nın və «Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı»nın təsdiq edilməsi haqqında sərəncamları, 2005-ci il 16 noyabr tarixli «Azərbaycan Respublikasının 2006-cı il dövlət büdcəsi haqqında» və 2007-ci il 22 may tarixli «Daxili audit haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə fərmanları və fəaliyyəti dövründə auditor xidmətinə çox böyük qiymət verməsi auditor xidmətinin aktuallığını daha da artırmışdır.

Buna «Auditor xidməti haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununun imzalanmasının 10 illiyi ilə əlaqədar 2004-cü il 15 sentyabr tarixində «Keçid iqtisadiyyatı ölkələrində auditin inkişaf problemləri» mövzusunda keçirdiyi beynəlxaq konfrans iştirakçılarına, Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatasının fəaliyyətə başlamasının 10 illiyi ilə əlaqədar 2006-cı il 5 aprel tarixində yubiley mərasiminə ölkə prezidenti cənab İlham Əliyevin göndərdiyi təbrik məktubu və 2011-ci il 15 sentyabr tarixində Auditorlar Palatasının bir qrup əməkdaşlarının və üzvlərini “Tərəqqi medalı” ilə təltif etməsi, Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası ilə Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının birgə təşkilatçılığı ilə 2008-ci il 18-19 sentyabr tarixlərində “Şəffaflığın artırılması və korrupsiyaya qarşı mübarizədə nəzarətin rolu və əhəmiyyəti” və Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin İqtisadi Siyasət Komitəsi, Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondu, Azərbaycan Respublikasının Hesablama Palatası, Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası və Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının birgə təşkilatçılığı ilə 2009-cu il 16-17 oktyabr tarixlərində “Böhrandan sonrakı iqtisadiyyatda maliyyə resurslarının səmərəli idarə olunmasında şəffaflığın rolu” mövzularında keçirdiyi beynəlxalq elmi praktik konfranslara dövlət dəstəyi əyani sübutdur.

Eyni zamanda qeyd etməliyik ki, keçirilmiş sorğunun nəticələrinə görə bu gün auditor xidmətinin səviyyəsinin yüksəlməsinin, auditor xidmətinə tələbatın artmasının və məcburi auditə geniş meydan verilməsinin ən başlıca səbəblərindən biri də ölkə prezidentinin son dövrdə imzaladığı digər qanunvericiliklərdə edilmiş əlavə və dəyişikliklərdə bir daha audit adının çəkilməsindən ibarət olmuşdur.

Göstərilən müsbət nəticələrin əldə olunmasında Auditorlar Palatası tərəfindən müəyyənləşdirilmiş auditin metodologiyası və onun aparılmasının metodları, qəbul edilmiş qərarlar, normativ hüquqi akt və sənədlərə dair şərhlər və nəşrlər əhəmiyyətli rol oynamışdır.

KADR HAZIRLIĞI VƏ BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR İDARƏSİ